

VEEBIKOMMENTAARIUMI MITMETAHULINE MAAILM

Krista Kerge

Tallinna Pedagoogikaülikool

Allpool jälgitakse Eesti Päevalehes *Online* 6. mail 2003 ilmunud Ann Harjo artikli “Laske lastel lapsed olla” kommentaare kui terviklikku artiklipõhist tekstikogumit. Alusartikkel leidis suhteliselt laia kõlapinna, ärgitades reageerima 118 korral. (Vt Harjo 2003.) Üldine põhjus on selge: põhivaldkond puudutab paljusid, kasvataja rollis on või on olnud suurem osa lehe lugejatest, sh veebivariandi lugejad kui potentsiaalsed kommentaatorid.

Tegemist on kirjaliku veebidiskursusega¹ mille autorkonda artikkel oma pedagoogika ainevaldkonna ja tervise, täpsemalt koolistressi või -kurnatuse peateemaga kuigivõrd ei piira.

Huvi kommentaaride vastu tekitas oletus, et asjalik ja argumenteeritud artikkel ühiskonna liikmetele tähtsas valdkonnas peaks esile tooma selle valdkonna laiema diskursuse aspekte, nagu ka avarama hariduskäsituse vaatenurki, või lisama neid. Iga esile tulev teema, selle käsitlusviis ja kommentaarikogumi keel võiksid olla artiklist tingitud ning seega — siinkohal — asjakohased (sh valdkonnast laieminigi põhjustatud) ja asjalikud. Nii võiks tõestust leida, et kommentaarid pakuvad ülevaadet kodanikkonnale tähtsast ja täidavad osati avaliku meedia temaatilisi tühikuid, olles vastukaaluks avalike isikute “peitekeelele” Viimase all mõistetakse siin deklaratiivsust, mis jätab argumendid kõrvale, ja demagoogiat, mis seostab sõnalisel

¹ Sõna *diskursus* kasutatakse siin (vt ka Dressler, Merlini Barbaresi 1994: 6) teema, mõistete, ideoloogia vm kaudu ehk referentsiaalselt seotud tekstikogumi tähenduses ja eeldusel, et tekstidega hõlmatav tähendus- ja suhtlusruum on selle kogumiga paratamatult seotud (nagu nt Kerge 2003).

viisil ka temaatiliselt, mõisteliselt või muul moel seostumatut. Nimetatud omadusi lubavad eesti meedias hoomata Reet Kasiku (küll teistsuguse eesmärgisega) uurimused tekstihooldest ja uudiste süntaksist (Kasik 2002a ja b); näiteid ja nende analüüsi pakub rohkesti Katrin Aava tekstikriitilist lugejat kasvatav õpik (Aava 2003). Laiemalt aimuvad interneti kättesaadavuse taustal suhtlus- ja eneseväljenduskanalina üha tähtsustuvate kommentaaride taga kodaniku- ja esindusdemokraatia vastuolud, millel hallidiaanliku keelepildi ja tekstilingvistika arengu valguses peaks leiduma lingvistilisi markereid.

Niisugusele üldistustasandile ei püüta siinkohal muidugi jõuda. Keeletasandil jälgitakse vaid kimpu juhuslikke parameetreid, mis aitavad kommentaare eesti tekstiruumis paigutada ja jälgida intertekstuaalseid seoseid ka selles plaanis. Peamine uurimisobjekt on allpool kommentaarikogu sees loodav interpersonaalne ja intertekstuaalne seosevõrk. Sellega vaadeldakse, kas ja kuidas suhestab meediumiga interaktiivne lugeja end inimeste suhteliselt laiale ringile olulise temaatikaga, mis samas ei kuulu kõmu valdkonda ega "püüa" lugejaid. Tegemist on juhtumiuuringuga, mis on ennekõike kvalitatiivne, kuid kasutab argumendina ka kvantiteedinäitajaid.

Potentsiaalsetel kommenteerijatel on võimalus kogemust väljendada, arvamust ja hoiakuid laial skaalal sõnastada, ilma et isiksuse objektiivsed tunnused (biograafia, kogemus, eelteadmised, staatus) kaasa mängiksid. Samas tuleb arvesse institutsionaalsuse pidurite puudumine ning sellega kaasnev asjaolu, et kommentaaride suhteliselt uues tekstimaailmas on üsna järjekindlalt kohal ka subjektiivsed kriteeriumid, nagu eelarvamused, emotsioonid, hoiakud, sümpaatia-antipaatia jms, mille taga kirjutushetke juhuparameetritena võivad osati seista ilm, tuju, tervis jm. (Osaliste kohta vt Dressler jt 1994: samas viitega Brownile ja Levinsonile, Ruth Wodakile ja teistele.)

Niisugusel taustal on tekkinud soov kontrollida, kas kehtib vähemasti keskeas haritlaste keskel stereotüübiks kippuv arusaam, et kommentaarid on suhteliselt noorte lugejate ampluaa, kus alustekst on pigem rahulolematu või ükskõikse anonüümse ilcumise ajend kui püstitatud teema tõsise arutelu objekt. Arusaama ei toeta Kadri Ausi asjakohane diplomiuuring, mis hõlmas kolme ühel teemal ja sama-

aegset uudislugu kõmulise liiklusõnnetuse kohta ning nende kommentaare kolmes päevalehes (Aus 2002).

Delfi portaali nelja loo kommentaariruumis tekkivaid interpersonaalseid suhteid on samal ajal uurinud Karen Kuldknökk. Tema näiteil (Kuldnokk 2002b: 66) selgub, et teemakommentaare on suhteliselt vähe — siinseil arvutustel ca 36%, kõikumine vahemikus 32% kuni 38% — ja et kommentaaride enamik reageerib kaaskommentaaridele (vt ka materjali liigendust allpool). Kommentaatorite otsesuhe alusteksti ja selle kirjutajaga sõltub viidatu järgi suurel määral kommenteeritava autori isikust ja tema rollist artikli teema käsitlejana. Kuldnoka nelja uurimisobjekti parameetrite järgi arvutades kõigub otse autorile ja teemakäsitlelule suunatud kommentaaride osatähtsus vahemikus 2%–30%. Alusteksti teema kommentaare on seejuures selgelt vähem kui autori isikusse puutuvaid. (Arvutuste alusandmed samas: 70.) Sellesama uurija teine, Delfi ühe kommentaariumi uurimus (Kuldnokk 2002a) pigem illustreerib neidsamu kvaliteete kui lisab ümberlukkavaid andmeid.

Eeltoodu ja allpoolse toel peaks pisitasa hõlbustuma eesti interneti(all)keele kui kindla suhtlusvaldkonna keelevariandi defineerimine ja liigendamine, selle registreerimine ja kasutajarühmade kõrvutus, milles jututoa kohta pakub näiteid Sigrid Salla (2002). Meediakommentaari keel ei tule allpool süvitsi kõne alla. Tekstuaalse funktsiooni avalduste uurimisele luuakse pigem raam: jälgitakse konkreetse artikli kommenteerimise ajalist kestust ja sagedust ning kommentaaride ja nende vastuste muid parameetreid, mis loovad pildi kõnealususe tekstikogumi suhtlusruumist.

1. Alusartikli analüüs

Artikkel (Harjo 2003)² on mahult üsna tüüpiline arvamusaluse, sisaldades 532 sõnet ja olles ligi kaks käsikirjalehekülge pikk (3478 tähemärki). Tekst on vormilt “rahulik”: lause (14,78 sõnet) on sõne

² Üsna ilmselt peaks analüüsi süvenenud jälgimiseks viite järgi avama kõnealususe artikli enda, kuid selle võimaluse puudumine ei sega edasist jälgimast.

võrra pikem kui nüüdisajakirjanduse keskmine (13,79), samas enam liigendatud ja vähem nominaliseeritud ega ole kokkuvõttes keerukas. (Vrd Kerge 2002.)

Lugeja OOTUSHORISONDI LOOMISEST (sks *Erwartungen*, ing *expectations*: vt de Beaugrande, Dressler 1981: 118, 153–157, 172–175) võtavad osa mitmed faktorid alates väljaandest ja rubriigist, mille lugeja on avanud, ning lõpetades pealkirja, illustratsioonide ja metagraafiliste esiletõstete süsteemiga (kirjad, ladu, paigutus). Illustratsioone kõnealusel lool veebis ei ole. Alapealkirjade osatähtsus langeb veebivariandis sellega, et teksti tuleks kerida.

Loo pealkiri viitab mingil moel alla surutud või ahistatud lapse teemale. Käsvorm *Laske lastel lapsed olla* eeldab vastupidist reaalsust ja nõuab *teie*-vormiga kaasatud lugejalt kui (kaas)süüdlaselt selle muutmist. Pealkirja all tituleeritakse autorit staatuse järgi (*Tallinna lastehaigla psühholoog*). Nii antakse kirjutajale asjatundja ja ühtlasi teadja roll. Viitega psühholoogiale välistatakse pealkirja tõlgendusruumist veel mingi võimalik osa (nt laste füüsiline areng, lastemood vm). Kokku luuakse nende kahega lugeja ootus, et järgnev peaks lubama täisnimese võimaliku süü lapse ees olemuslikult teadvustada — edasine tekst võib lugeja kas pealkirjas omistatud rollist vabastada, lubades süüdistada “neid” (keda, see ehk selgub?), või sundida teda oma vigu tunnistama.

Loo JUHTOSA, kokku pigem sissejuhatus kui *lead* koosneb kahest lõigust (vt Hennoste 2001: 65 jj). Üldistav ja juhtlõiguna paksus kirjas esilduv avalause kõlab: *Ühiskond on loonud mudeli, kus laps peab unustama oma lapsepõlve, mängud ja tegemised ning järjest suuremas mahus ja tempos omandama ainult teadmisi*. Teemapositsioonis on sõna *ühiskond*. “Mitte-laps-olemise” põhjustaja muutub umbisikuliseks ja see peaks isikulisest pealkirjast ehmunud lugejaid teksti juures hoidma. Tollele umbisikulisele *ühiskonnale* omistatakse lausega tegu, mille sobimatust lapse kui meile tüüpiliselt tähtsa olendi suhtes rõhutab tehnikavaldkonna termin *mudel* (*on loonud mudeli*). Viimase täiendlausesse peidetakse lapse stereotüüpide positiivse konnotatsiooniga tunnuste — *lapsepõlv, mängud, tegemised* — eitus “mudelis” (need *peab unustama*). Lõigu fookuses on lapse “mudeli” eeltoodule vastandatud põhitunnus *omandab .. teadmisi*. Selle tüüpegevuse määra kumuleeritakse

kahes plaanis (ühiste täienditega rindtarind *järjest suuremas tempos ja mahus*). Esiletõste seob sissejuhatuse avalõigu ootushorizonti kujundavate elementidega.

Teise, metagraafiliselt taanduva (tavalises kirjas) lõiguga tuuakse sisse juhtosast sisutervikut loov artikli peateema, *vaimne väsimus*, paigutades kirjutaja anafoorselt lõigu fookusesse taas kui teadja ja andes niimoodi *vaimsele väsimusele* ühtlasi diagnoosi staatuse (on saanud .. *märksõnaks lastega tegelevate psühholoogide-psühhiaatrite töömaal*). Laps kui teadmiste omandamise kaudu määratult õpilane püsib kujutuse põhiobjektina kogeja rollis ka eksplitsiitselt.

Järgneva osa pealkiri "LAPSE TÖÖPÄEV 15 TUNDI" mõjub kui peateemat tugevasti argumenteeriv illustratiivne fakt, mida rõhutab täiskasvanu töösuhtele viitav *tööpäev* koos lugeja arusaamaga selle normaalsest pikkusest. (Vt taustaks lõigufunktsioonide kohta Kerge 2001: 171–172.) Osa avalõik viitab probleemi tõsidusele ajafaktori kaudu ehk väsimuse ilmumise järgest varem (varem *kevadeks*, nüüd *esimese veerandi lõpuks*). Järgmine lõik algab sümptomitest (*peavalu, unehäired, meeleolukõikumised*), nimetades rida põhjusi (*koolikoormus, õppeprogrammid*) ja liikudes edasi üldisematele tagajärgedele. Lõigu fookuses on *tavalapsed*. Järgmine lausepikkune lõik süüdistab öeldiseks valitud verbirühmas *püütakse külge pookida* sisalduva halvustuse abil kooli. Sellesama verbitunnusega eitatakse tema kaudselt tsitaadilist sihitist ehk küünilisi kooliväljendeid — neile, s.o tavalastele *püütakse külge pookida õpiraskusi ja vähest õpioskust*. Uus süüdlane on õppekavade koostaja (teadja jaoks riik), kuid selle tagajärjel otsesemalt kool kui eksplitseeritud tegevuse subjekt, s.o õpiraskuste jms pookija.

Muuski on kirjutaja pidevalt modaalne: lapsed *satuvad hätta* ja just selles juhuslikuna markeeritud seisundis (*hättasattunud lapsed* tagasiviitega *tavalapsele*) neid ka üldkäibivate kooliväljenditega *õpiraskused* ja *vähene õpisokus* rünnatakse. Sellesamas võtmes tuuakse sisse teemaobjekti *õpilane* uus kitsendus. Kõne all on *algklassilaps*, kes ei suuda end kaitsta, kui n-ö "ründajaks" on märgitud nii sisemine surve ehk *hirm* ühiskonna halvustuse ees (mitu väljendit) kui ka *vanemate kodune surve, kus ei arvestata laste tegelike võimetega*. Lugeja on taas ise *vanemana* võimalik otsene või *ühiskonna* liikmena "mudeliga" kaasa minnes kaudne "süüdlane"

Laps kui keskne teemaobjekt kitsendatakse vahetuks koolieelikuks (*Selline suhtumine algab juba lasteaias. Vanemad panevad lapsi lisaks lasteaia päevategevuse-õppimise kõrvalt veel mitmesugustesse ringidesse ja rühmadesse*) ja pühendatakse sellele kaastunnet süvendavale juhule osa lõpulõik tervikuna. Ka õppekava püsib aktuaalsena, kuid seekord positiivses mõttes, süvendades vanema "süüd" (*Samas on meie lasteaedades alushariduse õppekava, mille põhjal saab laps ealisest arengust lähtuvalt selle kõige õigema õpetuse ja koolivalmiduse*).

Järgmine osa "KOOLIKÜPSUS VÕI LOOMINGULISUS?" paneb lugeja ette üsna ähmase alternatiivi ja kordab öeldut juba kitsendatud piirides, kus varasem *ühiskonna* süü on kantud eliitkoolidesse ja sealsete laste vanematele. Seega liigutakse uue allteema piires: avalõigus tuuakse kooliküpsus sisse kui *vanemate suurim mure*, lõpetades retoorilise küsimusega *Kes on siis need tublimatest tublimad?*

Järgnev lõik üldistab kogemuse najal: ... *lapsed, kes vanemate survele on omandanud palju ja suures mahus teadmisi* (võimalik viide mehaanilisele õppimisele kui loovuse vastandile). Need lapsed ei väsi vaimselt enam *lihtsalt* sügisel, vaid *algklassides*. Nad *tarvitavad koolikoormusega toimetulekuks antidepressante* või *käivad regulaarselt psühholoogi vastuvõtul*. Lõik-lõigult (3.–5.) esitatakse n-ö vanemate vigade najal järeldusi, mis on sisse juhutatud retoorilise hüüatusega *Kuhu ühiskond liigub selliste laste varal?* Samas püsib tekst kooli juures üldisemalt, edasise sõnavalikuga ei viidata kuidagi eliitkoolile ja "nendele" lastele. Mõtteseosed on alates osa pealkirja püstitusest ähmased — tekib küsimus, kas artikli põhiprobleem taandub mingile auahnete vanemate laste kitsamale ringile — ja tekst on selgelt (või mõjutamise huvides teadlikult?) demagoogiline sõna eespool esitatud tähenduses.

Elmainitud deklaratiivsed (argumenteerimata) lõigud viitavad otse või põhjuste loetelust järeldusi lubades olukorra parandamise teedele, jättes põhjargumendiks kirjutajale tiitli kaudu omistatud teadjarolli. Lõigufookustesse koonduvad väited, nagu: *Kool ei tohiks ise hakata lapsi valima ja piirkonna koolid peavad säilima; ... õpikuid tehakse tegemise pärast ega arvestata lapse ealiste iseärasustega; ... ei arvestata laste ealist keskmist taset; suurte koolide ja klassikollektiivide mittelapsesõbralikkus ja vähene tolerantus*. Ko-

hati on nõrgaks argumendiks välistav asendus laadis “meil ja mujal” Vastandatakse *ÜRO laste õiguste konventsioon* ja *Eesti haridussüsteemi* tegelikkus, *Eesti ja teised maad*. Ebatavalisust ei kannu tingimata leksikaal-süntaktiliselt eksplitsiitne autoriteedile viitav välistusseos, vaid lihtsalt vastandusi implitseeriv täiend *Eesti* või osati meie erandlikkusele viitav sõna *iseärasus*.

Kuues lõik võtab artikli sisu kokku õppekavast lähtudes, et liikuda 7., samateemalise lõigu juurde. Seal püütakse emotsionaalsete hinnangute retoorikaga ja ootamatult poetiseeritud sõnavaraga veelkord lugejat mõjutada: lapsed on *väsinud ja nukrameelsed*; “meie” unustame, et nad on *kõigest lapsed*; koolidelt küsib autor, kas nad on *valmis tunnustama väsinud roboteid*. Väljendivalik sisaldab üleskutset (mitte unustada, mitte tunnustada).

Puänteeriv lõpulõik parafraseerib kõigepealt loo pealkirja (*Laske lastel olla lapsed*) ja toob eriteadja rollipagasist selle põhjenduseks (*sest*) enesetappude ülitugevasti emotsionaalse fakti. Argumendina toimib taas ainult kirjutaja roll (*statistika näitab, kui palju... selmet “Eestis on aastas... vms”*). Loetelu jätkub (justkui) enesetappude sisulise põhjusena ja põhjustele viitavana käsitatavate fraasidega: [*...sest statistika näitab, kui palju on meil laste enesetappusid*], *kui palju koolist välja kukkujaid ning kui pikad on järjekorrad psühhiaatri ja psühholoogi vastuvõtule*.

2. Kommentaaride lähtepunkt

M. K. Halliday järgi on tekstimoodustusel kui sotsiaalse suhtluse aktil kolm semiootilist plaani: valdkond, suhtelaad ja toimeviis.

Teisalt on keelel kaks makrofunktsiooni,

- ideatsiooni- ehk tähistusfunktsioon³, mis peaks olema enim valdkonnasõltlik, ja

³ Termin *tähistusfunktsioon* on toimetaja soovitatud kui eesti lingvistikas laiemalt omaksvõetu. Siinkirjutaja on oma loengutes kasutanud sõna *kujutusfunktsioon*, et hoida lahus ideatsiooni ja signifikatsiooni võõrtermineid ning eristada reaalse (sh muidugi ka mentaalse) maailma mõisteseoste peegeldust (ideatsioon) ning tekstiga loodavate ja seal kajastuvate kõneaktisuhete peegeldust, mida mõlemad tekst tähistab. Teisisõnu, esimene on

- interpersonaalne funktsioon, mis valdavalt seostub suhtelaadiga.

Nendega liitub

- tekstuaalne funktsioon — kirjutaja paneb teksti kui tervik-sündmuse ühe osa abil kontekstis toimima selle, mida ta kujutab ja mida sellega ning keelendite valikuga subjektiivselt ütleb.

(Mõtteviisi lähteks võib, nagu selgub Halliday, Hasani 1985 järgi, pidada Halliday tekste 1975. aastast alates.) Tekstilingvistika vaatenurgast seostub tekstuaalne funktsioon info hulga optimaalsusega ja keelendite “parima” valikuga (informatiivsus ja kohesiivne plaan kui olukohasuse tunnused), mis ideaalis tagaks teksti otstarbekuse ehk tema moodustuseesmärkide realiseerumise primal võimalikul viisil (viiteid Kerge 2003).

Tegelikult tekivad keerukad põimingud. Kõigepealt ei ole tekstimoodustuse valdkond üheti mõistetav kategooria. Näiteks analüüsitud artikli kontekstis võib ühest küljest rääkida (nüüdis-)pedagoogika ja tervise kahest tekstis seostuvast teemavaldkonnast, mis koos määravad ära ideatsiooniobjektid ja kõik võimaliku nendega diskursuses seostuva (kvaliteet, kvantiteet, aeg, ruum jne). See on pigem kujutatava semantika.

Teisalt on tekstimoodustusele teemavaldkonna kõrval alati omane suhtlusvaldkond, mille aluselt üldistatakse allkeeli ehk funktsionaalstiile (vt Kerge 2000; 2002). Igal suhtlusvaldkonnal on oma spetsiifika ehk eritunnuste kogum, nt prototüüpsena reklaamil esteetilise funktsiooni ja utilitaarse iseloomu kontrast, õigussuhtlusel piiritletud pragmaatiline funktsioon ja sõnaline normatiivne alus või kese, ilukirjandusel esteetiline eesmärk jne, kuid nende üle siinkohal aru pidada läheks pikaks. Antud juhul on kõne all interneti- ehk veebi- ehk võrgusuhtlus, mida ühendavaks erijooneks on suhteliselt uut tüüpi suhtluskanal oma mitmekesiste sünkroonse ja asünkroonse suhtluse võimalustega. Suhtlusvaldkond kui domineerivalt pragmaatiline määrab nii võimalikud interpersonaalsed suhted (võrgus on

pigem mida, teine on pigem kuidas tekstiga öeldakse. Samas võib kogu “mida” olla interpersonaalsuse teenistuses, nii et taotletud eristus ei pruugi tõepoolest olla asjalik ega vajalik (vt allpool ka tekstuaalse funktsiooni kohta).

nende sage erijoon just identiteediloomes) kui ka tekstuaalse komponendi kvaliteedi (mõistete ja kategooriate tähistusviisi). Viimast määrab kõnealune valdkond muu hulgas žanriliste valikute kaudu ehk nimelt suhtlusvaldkonnale omaste tekstiliikidega, mille hulgas on nii valdkonnaüleseid, kuid valdkonnaspetsiifiliselt realiseeruvaid kui ka valdkonnale eriomaseid. Žanreid aga akadeemilises literatuuris sageli ei eristatagi registrist kui kasutuskesksest keelevariandist, kuigi viimast enamasti defineeritakse hoopis tähendusalanana ja see ei peaks sisaldama keeleerisusi ega kompositsioonitunnuseid (vt Kerge 2000: 87–93). Ometi piiritleb žanr teksti suhtluspoolte suhte ja dikteerib stilistilisi valikuid registriliselt määratud ruumis.

Käesolevas on vaatluse all alustekstiga seotud ehk metatekstiline veebižanr, avalik meediakommentaar. Selle žanri arengut viimasel kümnendil on harva avalikkuseni jõudvate trükitud lugejakirjade kõrval raske üle hinnata.

Uuritav näide on üks kõnealuse žanri avaldusi. Ühelt poolt on kogu tekkiva diskursuse aluseks asjatundja tekst kui sisult asjalik tekst, mis tõstab üles aktuaalse teema ja loob selle üle arupidamiseks rea vaatenurki, kinnitades — küll kogemuse ja mitte teaduslike andmetega — üllatavalt raskeid fakte. Ajalehe arvamusoole omaselt ei kannu aga see asjatundja tekst ideatsioonifunktsiooni peaaegu mingil määral puhtalt, s.o ideoloogilisi hoiakuid sõnaliselt markeerimata ehk neutraalsel viisil, nagu asjatundja puhul võiks oletada. Kirjutaja on oma sõnavaliku ja retoorikaga tugevasti subjektiivne, varjamata hetkekski oma suhtumist, sh negatiivset suhtumist Eestis üsna üldlevinud elitaarsesse haridusorientatsioonis ja kooli küünilistesse väljenditesse (*õpiraskus, õpioskuste puudumine* jms), mis on teatud juhtudel olulise sisuga terminid, valesti kasutatuna aga sisulises vastuolus koolile endale pandud ülesannetega. Kirjutaja ideoloogia (vt pikemalt Heikkinen 1999) on igal sammul tuntav.

Nii jäetakse võimalikele kommenteerijatele kui artikli ümber tekkiva suhtlusruumi kasutajatele nii ruumi asjalikku allteematikasse minna kui ka niisama selgelt oma suhtumisi, sh autorile vastupidiseid suhtumisi väljendada. Kogemusele võib vastu panna teistsuguse kogemuse, hinnangule teistsuguse hinnangu, kõnelda kas enda rollis ja nimel või luues oma rollimudeli enesenimetuse või seda rolli muul viisil märkiva tekstiga. Kommentaaride iseloomu

võib mõjutada ka see, et alusteksti ideoloogia ei ole konstruktiivne, vaid pigem destruktiivne. Taustal tasub arvestada seisukohta, et sotsiaalne interaktsioon on erinevalt koostööst osa autorite arvates alati emotsionaalse värvinguga (Dressler jt 1994: 32).

3. Uuritav tekstikogum internetikeele avalike meediakommentaari registrina

Kasutaja- ja kasutuskesksed keelevariandid on alati abstraktsioon kasutajatele omastest ja olukordadele iseloomulikest tekstidest. Tekstis väljenduvad need variandid koodis, mida tingib nii ideatsiooni- kui ka interpersonaalne komponent ja kitsamalt stiilnormid (nt korduse vältimine jms kirjaliku tekstiga seostuv). Koodi valiku eesmärk on valdavalt tasakaalustada interpersonaalset suhet kujutatava sisust hoolimata. (Viiteid vt Kerge 2000.) Meediakommentaariumil on aga ilmseid erijooni, mistõttu järgnevas püütakse veebisuhtluse parameetrid umbkaudu tasanditesse jagada.

AVALIKKU MITTEINSTITUTIONAALSET INTERNETISUHTLUST iseloomustavad

- domineerivalt anonüümne osalus,
- vabalt kujundatav imago,
- valitud roll ja sellega suhtlusruumi tervikus taotletav staatus, tekstiga määratletavad suhted ja distants,
- edastuse piiritletud kanal ja suhtlejate ajasuhe (sünkroonne või asünkroonne internetisuhtlus),
- teksti üldine tüüp (monoloog/dialoog) ja liik ehk žanr,
- žanriga määratud vorm (suuline, kirjalik või neist kombineeritud tekst),
- teksti ainevaldkonna raskesti piiritletavus.

MEEDIAKOMMENTAARI iseloomustab järgmine:

- kirjalik vorm,
- asünkroonne suhtlus,
- kindlad ja väljaandeti piiratud varieeruvad kompositsioonielemendid (kommenteerija enesemääratlus või enesenimetus, kommenteerimisaeg kui automaatselt fikseeritav element, kommentaaride arv jms).

teerija meiliaadress kui enamasti vabatahtlik element jm kitsama tagasiside võimalused, kommentaari väljaandemaselt piiratud mahuga tekst),

- metatekstilisus ja sellega mõneti piiritletud temaatika,
- meedia, sh sama väljaande ja/või sama üksiknumbri aktuaalsete diskursuste haakumine põhilisega (ilmselt ka päevakorraline ja/või päevakajaline laiemalt),
- osati kommentaariumi ja alusteksti tunnustega (kas ka teatud žanritunnustega?) loodud ideoloogiline gamma,
- teksti piiritlemata laad (mõistet vt Meier 2002 või Kerge 2003), kommentaari alustekstiga ja/või tema osadega suhestamise kõikvõimalikud aspektid (näide, üldistus, pool- ja vastuargument, järeldus; laiendus, kitsendus vm), pluss eelviidatud võimalus haakida muid teemasid,
- diskursuse tüüprollid, nagu osaleja (kõneleja-kirjutaja ja tema adressaat, kelleks võib olla nii artikli autor kui ka kaaskommenteerija, harvem diskursusega lõdvemalt seotud isik), kõrvalosaline (vt allpool), kõrvalseisja (vt nt Dressler jt 1994: 5), mis lubavad rääkida asjast (sealjuures võtta temaatilisi rolle), mõjutada ülejäänute teksti sellesse otse sekkumata või n-ö lobiseda-kommenteerida niisama.

Kirjutaja kui kommentaariruumi nähtav osaleja on valdavalt anonüümne. K. Ausi (2002) miniküsitluse andmetel ei kasuta u. kolmandik tallinlastest kommenteerijaid oma nime kunagi, allpool aga selgub, et siinkohal ei kehti ilmselt niisugunegi nimelisuse määr. Otsene adressaat on K. Kuldnoka (2002a ja b) andmetel tihti alusartikli autor, allpool aga saavad kinnitust tema muud andmed: see on enamasti kaaskommenteerija. Kõrvalosaliseks ehk kaudseks adressaadiks — sekkumatuks, kuid teksti jälgijana kirjutamisel arvesse tulevaks — võib kommentaariruumis objektiivselt pidada alusteksti autorit — tema “vaikiv kohalolek” ja roll on artikliga määratud ka siis, kui tema poole otseselt ei pöörduta. Teatud piirini tuleb samas rollis arvestada kõiki kommentaariruumis viibijaid, sealhulgas neid kommenteerijaid, kelle tekstiga end otseselt ei suhestata. Subjektiivselt ehk konkreetse kommentaatori jaoks tulevad kõrvalosalisena arvesse näiteks aktuaalse haakuva diskursuse tekstide autorina või kommenteerijana esile tõusnud isikud — need,

kes lähiajal on midagi teemakohast või teemaga haakuvat öelnud. Kõrvalseisjana, kes tekstimoodustust ei mõjuta, kuid kelle olemasolust ollakse teadlikud, tuleb igasuguses avalikus meedias arvesse kogu potentsiaalne lugejaskond oma rühma- ja isikutunnustega (teksti teemavaldkond ja rubriik seavad sellele kategooriale muidugi teatud piiranguid). Kõrvalseisja ei mõjuta osalejate suhtelaadi ega toimeviisi, kuid oma staatust luues identifitseerutakse kellegagi neist ja nii kujuneb avalik ettekujutus selliste isikute gammast ja identiteedirühmadest.

4. Uuritud kommentaaride hulk ja tunnused

Kommentaare oli uurimuse alusartiklil nii loo ilmumise lähiajal (mais 2003) kui ka uurimise hetkel (novembris-detsembris 2003) 118 ning see arv ei ole hiljem muutunud (viimane kontroll 29.09.2004). Nende tekstiosa kogumaht on 6867 sõnet ja 45 580 tähemärki, s.o üle 25 käsikirjalehekülje, ületades artiklit u. 13 korda. Kommentaarilause asetub oma 12,9-sõnelise keskmise pikkusega ajakirjanduskeele 14 ning igapäeva- ja ilukirjanduskeele 9–10 sõne vahele (vrd Kerge 2002: 42). Nii on ilmseid vormilisi märke kirjalike argiharjumuste ületamisest: igapäevakeelest on kommentaarilause u. 3 sõne võrra pikem ning ajakirjanduslausest vaid sõne jagu lühem. Seejuures ei arvestata siin informaalsetele veebisuhtlusele üldomast asjaolu, et tippimise suure kiiruse juures on üsna rohkelt kokkukirjutusi, nagu *lõhki*. *Kooli, saabumisega (kellel või öösel. Masendus, stress, ega seda, et osa kommentaare algab juba nimelahtis* (vt tabel 2 allpool).

Eesti Päevalehe eripärana on võimalikud kaheksugused kommentaarid: artikli kommentaar on kõigile nähtav liik kommentaare, kuid lisaks on võimalus sekkuda peidetumalt käsuga *Vasta*, mis seisab iga kommentaari juures. Nimetan eristamissoovi korral esimesi OTSEKOMMENTAARIDEKS ja teisi KOMMENTAARIVASTUSTEKS. Materjali jaotumus on järgmine.

- Kommenteerijaid (sh vastajana) on kokku 87, seega tuleb iga reageerija kohta 1,36 kommentaari. Enesenimetuste järgi otsustades (vt allpool) kommenteeritakse uuritud kogumis 1 kuni 7 korda.

- Otsekommentaare on 48.
- Kommentaarivastuseid on 70.
- Ligi 60% kommentaaride üldhulgast on seega peidetud ja nõuavad avamist käsuga *Loe vastuseid*. Järeldada võib kommenteerijate suhtelist tagasihoidlikkust — domineerib soov reageerida, mitte oma arvamust võimalikult laialt eksponeerida ja sedakaudu enamat hulka mõjutada. K. Kuld-noka (2002b) andmeile toetudes võib teha ka teistsuguse esialgse järelduse: kaaskommentaaridele ongi tüüpiliselt pühendatud u. 2/3 kommentaariumist.
- Vastatud on seejuures ainult 18 kommentaarile ehk 37,5% otsekommentaaridest.
- Kommentaarivastuseid on keskmiselt 3,9 vastatud otsekommentaari kohta.

Kommentaarium kui virtuaalne suhtlusruum on ajutine (vrd nt jututoaga, vt Salla 2002). Põneva pildi seal liikumisest annab kommenteerimisaegade ülevaade. Kommentaarid algavad lehe ilmumise kuupäeval, 6.05 kl 5.15 ja lõpevad 8.06 kl 23.28, kestes seega 66 tundi ja 13 minutit ehk 2,75 ööpäeva. Ajaliselt jaotuvad kommentaarid järgmiselt:

1. päeval u. 94%: 111 (45 otsekommentaari ja 66 vastust)

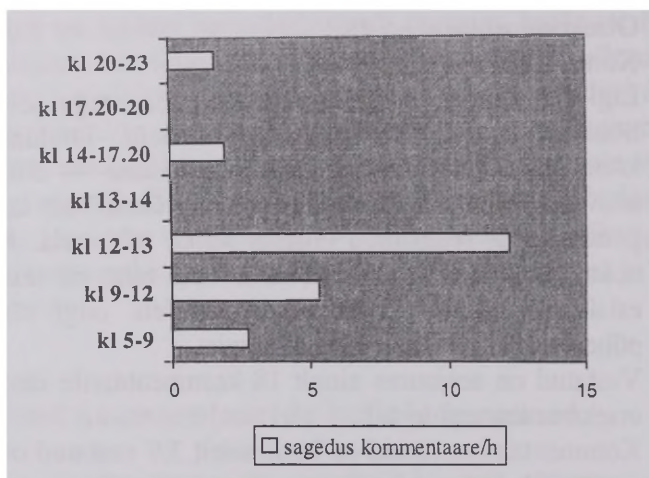
2. päeval u. 2,6%: 3 (1 otsekommentaari — 2 vastust)

3. päeval u. 3,4%: 4 (2 otsekommentaari — 2 vastust)

Aktiivsus on seega suur ainult lehe ilmumispäeval.

Lehe veebivariandi lugemisrütmi võib oletada ilmumispäeva kommentaaride ajalise jaotumuse alusel (joonis 1).

Varahommikule langeb suhteliselt väike kommenteerimiskoorumus (2,7 kommentaari tunni kohta). Valdav osa loeb lehte ja/või leiab aega kommenteerida tüüpilise töölouna ajal või eel kl 12–13, kus kommenteerimissagedus tõuseb tunni kohta 12,2-ni. Aktiivsemal tööajal püsib see näitaja ennelõunase viie ja pärastlõunase napi kahe tunnijahu juures. Üldse ei kommenteerita vahetult pärast lõunaega või lõuna ajal (13–14) ja vahetult pärast tööpäeva lõppu (17.20–20). Sekkumisaktiivsus on siinseil andmeil nullis ka poole kaheteistkümnest õhtul veerand kuueni hommikul. See võimaldab spekuloida ka kommenteerijate üle.

Joonis 1. Kommentaaride ajaline jaotumus lehe ilmumispäeval

Kommentaaride pikkus võib kõikuda väga suurel määral. Kuni 12 sõnega kommentaare on 11, niisama palju on ka 110–122 sõnega kommentaare (12). Üksikud veel pikemad kommentaarid sisaldavad 132, 149, 183, 261 ja 332 sõnet. Üsna ilmne seos valitseb ka kommentaariteksti enda ja tema lause pikkuse vahel — pikemalt kommenteerijate laused on teatud piirini ka pikemad.

5. Kommenteerijate enesenimetused

Eeltoodu taustal määratlevad diskursusega seotud rolle pedagoogika ja tervise valdkond, mille vahele luuakse seoseid. Ühelt poolt võiks kommenteerija enesenimetuses esile tulla lapsevanem, õpilane, õpetaja, haridusametnik vms mõiste milline tahes tähistaja, teisalt arst, õde, psühholoog, patsient vms kõikvõimalikes sünonüümides. Samal ajal võib osaleja end identifitseerida pärisnime või nimesarnase hüüdnimega, viidata oma absoluutstaatusse sootsiumi tinglikul reedel jms.

Tegelikkuses kasutab millist tahes nimesarnast sümbolit 49 osalist ehk 56% kommenteerijatest, kuna 38 juhul (44%) võiks kõnelda

nimetust kommenteerimisest. Nimetu kommentaar seob nimelaht-risse paigutatud oma kommentaariteksti osaks või kasutab lahtrit kellegi poole pöördumiseks. Allpool esitatakse sellekohane materjal kahe tabelina (1 ja 2).

Tabel 1. "Nimelised" kommenteerijad: enesenimetuse laad, juhtude arv ja osatähtsus 87 osaleja hulgas

DISKURSUSE SUHTES ÜKSKÕIKNE 28		DISKURSUSEST AJENDATUD 21	
Isiku-nime-laadne 12 (13,8%)	Ave (+Ave to tehke midagi), Ivi, Sander& /to Ave,/, merit, Anthony/anthony (+ anthony to kuusedkepid), Matis, Saara, Sonja, Marie, Leonhardo, AK, Marika	Omadu-sele viitav 6 (6,9%)	taibu, väsinud, Debiilo, tuupur, <u>laisk</u> , Usklik
Hüüd-nime-laadne 14 (16,1%)	jiik, Jhonsson, TongiOtt, manni (+ manni 13.36-le), jimmi hoffa, holly, Suslik	Rollile osutav 15 (17,2%), sh:	
sh EBA-MÄÄRA-NE (7)	kellu, Kägu, lõunamaalane, luuk, jupp, k*, kuusedkepid	KASVA-TAJA ROLLIS: (10)	Stressis lapsevanem, mammi, eest(i)emps, ema, teine ema, kah mamma, Teismelise ema, teismeliste ema, Vanalinlane (<i>vanalinna koolis käijate vanem</i>), emme
Staatuse-le viitav 2 (2,3%)	asotsiaal, vana kommunist	ÕPILASER OLLIS: (3)	stagnaõpilane, rüblik, tüdruk
		ÕPETAJAR OLLIS: (2)	õpetaja, keemik

Tabel 2. Nn nimetud kommenteerijad: nimelahtri täitmise laad, juhtude arv ja osatähtsus 87 kommenteerija kohta*

Kommentaarteksti osa, partikkel, raam 20 (23%), sh	
DISKURSUSEGA SUHESTAV (17)	Ometi kord, Õige jutt,, tehke midagi, ei tea, just-just, ekstaole, muide,, muideks, osaliselt nõus, Meil, Kas usuõpetusest, ma ei viitse, mõte, jama, aaaaaaaaa (vastusena nimele eeeee), aga vaat ei ole!
LIHTSALT KOMMENTAARI LÜLITUV (3)	tänapäeva lapsed, eeeee, näen ja tean
Muu diskursusega suhestav 5 (5,75%)	integraal, toibu (vastab taibule), oskustööliseks-kuidas, 13.36 (nimetule kaaskommenteerijale aja järgi pandud nimi) + 13.36 /to manni/ (eelmine vastab mannile kui nimepanijale), <u>i.e</u>
Diskursuse osalisele või haakuvale diskursusele suunatud 13 (14,9%), sh	
KELLELE (3):	Ivile, Üprusele (<i>kes ei osale</i>), mannile
TO (9):	to meil, to koll, to merit, to muide, to 13.36 to manni, to teismelise ema, to teismeliste ema, To Manni, to manni
PÖÖRDUMISENA (1):	tere Õpetaja

Kahe ülevaattetabeli kokkuvõttena hakkab silma, et haakuvatest pedagoogikateemadest on päevakorral usuõpetus (viide Üprusele, kes kommentaarides ei figureeri). Otseselt on uuritava kommen-

Kaks kõrvuti koma tabeli näiteloetus tähendab, et esimene neist kuulub enesenimetuse koosseisu. Plussmärgiga on tähistatud eelmise enesenimetuse variant (vrd 13.36 ja 13.36 to manni). Tabelis on allpool inglise partikkel *to*; keelekasutusele viitavas kontekstis ja inimese tähistajaga koos tekib tal adreassaadi tähendus (nagu *kellele*)

taariumiga seotud ligi täpselt 2/3 enesenimetustest. Nimeomadus- tega juhtude enamikku (tabeli 1 esimene veerg) on kommentaaride- ga raske siduda, kuid staatusele viitavatel juhtudel *asotsiaal* ja *vana kommunist* ei ole see välistatud: staatus loob konkreetse lugejaga või lugejarühmaga interpersonaalse suhte ja määrab kommentaari individuaalse tõlgendusruumi. Ka ebamäärase hüüdnime *kellu* taga võib näha viidet ehituskutsekooli haridusele või kutsehariduse all- teemale. Kui need diskursusega seotud juhtudeks arvata, tõuseb see näitaja 71,3% lähedale.

6. Intertekstuaalsed seosed

Intertekstuaalseid seoseid loovad nii püsimine teemaruumis, inter- personaalsed suhted suhtlusruumis, otsesed viited-vihjed teistele tekstidele ja tekstikogumitele kui ka meie keele- ja tekstiharjumused. Allpool vaadatakse selle parameetri avaldusvorme uuritava dis- kursuse raames ja lähieümbruses (teemavaldkond). Intertekstuaalsuse keelelistel avaldustel peatutakse niivõrd, kuivõrd see aitab mää- ratleda teema juures püsimist ning kommentaariteksti asendit eesti tekstiruumis. Viimase juures on võrdluse aluseks Heidi Meieri uurimistulemused (2003).

Esile võib tuua järgmist.

1. Otsene hinnang alusartiklile avaldub 11% kommentaaridest:
 - positiivne 7,
 - negatiivne 5 (sh 1 puhtisiklik),
 - küsitav 1 (kirjutaja tunnistab probleemi, vaidleb põhjustaja üle).
2. Enesenimetuse kaudu on diskursusega seotud üle 2/3 commen- teerijatest ja ca 68%-71% kommentaaridest, neist
 - rolli valiku või omaduse märkimise kaudu 21 (või 23),
 - osalisele suunatuna 13,
 - diskursusega muul viisil suhestatuna 25.
3. Otsekomentaaride sees on teisi osalisi nimetatud 17 korral (14,4% kõigist kommentaaridest):

- kaasosalisele adresseeritud kommentaare (tekstis sisaldub üte vm adressaadivorm) on 11
- muul moel kasutatakse teiste enesenimetusi 6 juhul.

Märkusena nimetatagu siinkohal, et kokku on nimeliselt adresseeritud kommentaare 30 (25,4%), sest osa kommentaarivastustest reageerib niisamuti kaasvastajale, mitte otse vastatud kommentaarile.

4. Teemaaliselt on artikli, valdkonna või uuritava diskursusega seotud 114 kommentaari (97,5%). 2,5% erandeid moodustavad üks teise aktuaalse haridusdiskursusega seostuv kommentaar usundiõpetuse teemal, üks naljatlevana käsitatav kommentaar “kõiges on muidugi süüdi Savisaar”, pluss paar diskursusega mõneti seotud juhtu: üks hindab konkreetse dialoogi igavaks ja üks käib autori perekonna kohta.
5. Teemasõnavara uuriti katseliselt, püüdes oletada teemaaliselt tingitud objektmõistete tähistajaid. Juba see minimaalne valik (vt tabel 3) näitas ligi viiendiku sõnedest viitavat teemale, kuigi enamasti on otsitud nimisõnu ja harva neile kui objektidele omaseid tunnuseid (verbi- ja omadussõnatüved).
6. Kommentaaride dialoogilisusele viitavad tekstipartiklid, vastulause tunnused jms. Niisuguseid siduvaid elemente vaadeldi samuti näite tasandil:
 - tekstipartiklid *nõus /ei ole nõus, tegelt, ka ja rõhuliited*, nt *Igapäevast elugi iseloomustavad...*, ka kõnevoore siduvad väljendid, nagu *eks ta ole* (vt ka nimetute kommentaaride tabelit 2),
 - kaaskommenteerijate tsitaadid, nt *MINA, MINA, MINA 100x, Just nimelt “teatud piirides” jts*,
 - kaaskommenteerijatele suunatud hinnangud, nagu *Jummala õige jutt, Täpselt nii see peakski olema*,
 - elliptilised laused, nt *Esimesest viiendani olin aga edasi...*,
 - määratud liikmetega küsimused *Kust tuleb see saamatus?*
 - performatiivsed seosed, nagu *Siin on jutt adekvaatsusest*,
 - kaudsed pöördumised ehk kommentaari sõnastuses esile tulev II isik (*sina, teie*): *Suure osaga Teie kommentaarist võib nõustuda, Te saate ise.. kuidas sa küll arutled ja analüüsid*

jne.

Tabel 3. Valikuliselt otsitud teemasõnavara

Peateema	võimed,		(õppe)kava	9
	võimekus	28	(õppe)aine,	
165	probleem	5	tund	84
	väsi(mus)	110	<i>ainenimetusi</i> ,	47
	stress	7	<i>sh ni</i> mate-	
	depressioon	1	maatika	15
	haige, haigus	3	raske, raskus	8
	pinge	3	kerge, kergus	4
	surm, surema	8	nõue, nõudma	7
Rollid,	laps	199	hinne,	
seisundid ja	õpi- (sh		hindamine,	
tegevused	õpilane),		hindama	28
	õppi-, õpe-	197	ülesanne	7
461	abiturient,		harjutus	1
	koolilõpetaja	3	vastama,	
	pubekas,		vastamine	8
	puberteet	4	küsima,	
	vanem	46	küsimine	9
	ema	9	Koolisüsteem	2
	isa	2	108	erikool
	vanaema	1	eliitkool	13
Mõjutajad	sotsiaal-	5	katsed	7
166	ühiskond	1	sisse saama	
	riik	9	<i>või</i> sokutama	9
	valitsus	3	tavakool	2
	minister	1	põhikool	10
	kool (<i>lihtsõna</i>		algkool	11
	<i>või</i>		keskkool,	
	<i>lihtsõnataiend</i>)	114	gümnaasium	16
	pere(kond)	2	kutsekool	1
	kodu	29	klass	37
	poliitika	2		
Õppekava ja	haridus	22		
hindamine				
292	oskused,		Kokku vaadeldud	
	oskama	33	teemasõnade näiteid	1192
	teadmised	5	Katsenäidete osatähtsus	
	programm	20	teksti 6867 sõne hulgas	17,4%

7 Teadlikult vastusena määratletud e. esipaneelilt peidus on 70 kommentaari (59,3%). Just sellisel vastusel on mõnigi kord illustratiivne funktsioon, kuid mitte ainult.

8. Teksti laadile ja liigile viitav leksikogrammatiline analüüs (allpool) puudutab mõnd juhuslikku võrdlust lubavat parameetrit ja annab mõttesuuna.

Näiteks viitavad teksti laadile H. Meieri (2003) uuritud juhutunnused, nagu suhtlusosaliste (*mina/ma; sina/sa, teie/te*) ja määratletud kõrvalseisja (*tema/ta*) nimetamise osatähtsus, võõrsõnalisus, mineviku-oleviku eksplitsiitne suhe tekstis jms.

Kommentaariumi sõnede hulgas on nimetatud tunnuste osatähtsus järgmine.

- **Isikulised asesõnad moodustavad 2,56%** uuritud tekstikogumi sõnede arvust. H. Meieri (2003) järgi asetub kommentaaritekst niisuguse näitajaga narratiivi 3,7–3,8% ja esseistika 2% vahele, olles esseežanrile ja sellega seostuvale arvamusrubriigile (alus tekst) oluliselt lähemal.
- **g, b, d sõna algul või f sõnas** kui juhuslikud võõrsõnalisuse tunnused iseloomustavad **1,85%** kommentaariumi sõnedest. Meieri (2003) järgi on see lähimal propaganda 1,81%-le ega jää väga kaugemale ka esseistika 1,48 %-st. Võrdluseks: ajakirjandus-tekstile üldomane määr on seejuures 2,25 ja narratiivil 0,37%.
- **on ja oli suhe** on kommentaariumis 93 : 7 Lähimal seisab see taas esseistikale (Meieri järgi u. 90 : 10). Ajakirjanduses üldiselt on sama suhe u. 83 : 18 ja ilukirjanduses u. 48 : 51.

Kolme mainitud parameetri katseline võrdlus näitab, et asjaliku artikli kommentaarid on mõneti propagandale lähenevad esseistlikud tekstid, mitte jutustused oma kogemusest vms.

7. Järeldused

Siinne juhtumiuuring ei kinnita oma statistikaga kuidagi levinud arusaama veebikommentaaridest kui asjassepuutumatu loba kohast ja toetab Kadri Ausi (2002) samasugust tulemust. Ka ei tõuse üldse esile autori isik, nagu see K. Kuldnoka (2002b) järgi teatud juhtudel olla võib. Nähtavasti kommenteeritakse autorina pigem nn meedia-persoone ja neidki siis, kui alusartikli autori valitud roll (olgu kontrastis arusaamaga sellest persoonist või mitte) kommenteerijat ärritab. Teemakäsitluse tugev subjektiivsus ei näi siinse uurimuse

järgi autori isikule tähelepanu tõmbavat (üks erand 118 kommentaari hulgas) ja sunnib autori hoiakut teema suhtes hindama vaid u. kümnel juhul sajast.

Uuritud kommentaariumi suhtlusruum luuakse ajutiselt artikli ilmumise päeval ja see kaotab aktiivsuse vähem kui kahe järgmise päeva jooksul, millele kokku langeb vaid 6% kommentaaridest. Kommenteerimisaktiivsus on suurim keskpäeval kl 12–13 (sel ajal kirjutatakse u. 11% päeva kommentaaridest) ja püsib nullis kl 13–14 ning 17.20–20, samuti pärast poolt kahteteist öösel. Kommenteerijate ringi üle lubaks see mingil määral spekuloida, kuid see nõuaks vähemalt loodud identiteedi ja kommenteerimisaja kokkuviiimist, jäädes ka siis oletuse tasandile.

Sellesse ruumi lülitujaist identifitseerib end samas üldse vaid u. 56%: nii palju on enesenimetusi. Enesenimetuse kaudu identifitseerib end diskursusega otse seotud rolli vm tunnuse kaudu sõltuvalt enesenimetuste interpretatsioonist 24–28% kommenteerijaid. 44% osalisi haakub diskursusesse ennast kuidagi nimetamata: nad pöörduvad nimelahtris mõne teise kommenteerija poole või alustavad seal oma kommentaari teksti. Sageli jääb sellesse positsiooni mõni siduv tekstipartikkel (hinnang, performatiiv vm; vt tabel 2).

Umbisikulisele teemakesksele lähenemisele viitab peale enesenimetuste laadi ja üsna ulatusliku puudumise ka see asjaolu, et kommentaaride enamik astub n-ö tagaplaanile: kommentaarivastuseid on 59% ehk 18% enam kui otseseid kommentaare.

Kommentaariid on ligi kõik kirjutajate enesenimetuse, diskursuse siseviidete, sisu, mõistete, dialoogielementide kaudu üksteisega ja artikli temaatikaga seotud. Vaid üks osaleja hindab subjektiivselt kogu tekstikogumit (*igav*) või naljatab kooliväsimuse põhjuste otsingu üle poliitikasse põigates (*kõiges on süüdi Savisaar*). Muu aktuaalsega samast valdkonnast haagib end üks kommentaar (viide usu- ja usundiõpetuse poleemikale). Erandeid on seega 1,6–2,4% (esimesel juhul lubab aktuaalne teema rääkida sama valdkonna kommentaarist).

Teksti lingvistilised juhutunnused seovad kommentaari Heidi Meieri (2003) tulemuste taustal kõige enam esseistikaga, mille laad on argumenteeriv, kuigi žanri eritunnuseid on subjektiivsus. Suhteliselt ootamatu on märk propagandasarnasusest, millega tähtsustub

mõjutamise mikrofunktsioon. Kohati — ilmselt mäletuselementide kaudu — tulevad mingil määral sisse esseest veidi tugevamad narratiivi tunnused.

Selle juhtumiuuringu tulemuste alusel võib väita, et asjaliku sisuga tekst tingib ka kommentaaride püsimise asjalikul pinnal ja alusteksti teema piirides, kuigi tugevasti ideoloogiliselt markeeritud ja ainult kirjutaja rolli kaudu argumenteeritud tekst võiks suunata ka mujale. Kahjuks puudub taustal igasugune lugejauurimus: mõndagi võiks kommentaaride kohta öelda ka see, kes milliseid artikleid üldse või veebis loeb.

KIRJANDUS

- Aava, K. 2003.** Veenmiskunst. Tallinn: Avita.
- Aus, K. 2003.** Uudis ja selle kommentaarid kolme päevalehe võrguvaljaannetes. Diplomitöö. (Käsikiri Tallinna Pedagoogikaulikooli eesti keele osakonnas.)
- de Beaugrande, R. A., W. U. Dressler 1981.** Einführung in die Textlinguistik. Tübingen: Niemeyer.
- Dressler, W. U., L. Merlini Barbaresi 1994.** Morphopragmatics. Diminutives and Intensifiers in Italian, German, and Other Languages. — Trends in Linguistics. Studies and Monographs 76. Berlin, New York: Mouton de Gruyter.
- Halliday, M. A. K., R. Hasan 1985.** Language, Context, and Text: Aspects of Language in a Social-Semiotic Perspective. Deakin, Victoria: Deakin University Press.
- Harjo, A. 2003.** Laske lastel lapsed olla. — EPL 06.05.2003. Artikkel ja kommentaarid *Online*: <http://www.epl.ee/artikkel.php?ID=234762> (20.09.04).
- Heikkinen, V. 1999.** Ideologinen merkitys kriittisen tekstitutkimuksen teoriassa ja käytännössä. Helsinki: SKS.
- Hennoste, T. 2001.** Uudiste käsiraamat. Tartu: TÜ Kirjastus.
- Kasik, R. 2002a.** Tekstianalüüs ja tekstihoole. — Keel ja Kirjandus 7, 457–463.
- Kasik, R. 2002b.** Uudiste süntaks. — R. Pajusalu, T. Hennoste (toim.). Tähendusepüüdja. Pühendusteos professor Haldur Õimu 60. sünnipäevaks 22. jaanuaril 2002. (Tartu Ülikooli üldkeeleteaduse õppetooli toimetised 3.) Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. 200–218.

- Kerge, K. 2000.** Kirjakeel ja igapäevakeel. — T. Hennoste (toim.). Eesti keele allkeeled. (Tartu Ülikooli eesti keele õppetooli toimetised 16.) Tartu: Tartu Ülikool, 75–110.
- Kerge, K. 2002.** Kirjakeele kasutusvaldkondade süntaktiline keerukus. — R. Kasik (toim.), Tekstid ja taustad. Artikleid tekstianalüüsist. (Tartu Ülikooli eesti keele õppetooli toimetised 23.) Tartu: Tartu Ülikool, 29–46.
- Kerge, K. 2003.** Tekstilingvistika ja toimetamine. — Keel ja Kirjandus 4, 271–280.
- Kuldnohk, K. 2002a.** Interpersonaalsete suhete kujunemine Interneti-diskursuses. — Keel ja Kirjandus 4, 263–268.
- Kuldnohk, K. 2002b.** Interpersonaalseid suhteid kujundavad tegurid võrguvestluses. — R. Kasik (toim.), Tekstid ja taustad. Artikleid tekstianalüüsist. (Tartu Ülikooli eesti keele õppetooli toimetised 23.) Tartu: Tartu Ülikool, 64–87.
- Meier, H. 2003.** Essee asend allkeelte tekstitüübivõrdluses. Magistritöö. (Käsikiri Tallinna Pedagoogikaülikooli raamatukogus.)